

**Rizikové a protektivní faktory vzniku
poruch chování**

**Mgr. Jarmila Matochová,
175853@mail.muni.cz**

Resilience

Schopnost jedinců, navzdory vystavení nepříznivým individuálním či sociálním okolnostem, **směřovat k využívání zdrojů zdraví**, včetně využívání příležitostí zažít zkušenost životní spokojenosti

Schopnost rodiny, komunity a kultury tyto **zdroje zdraví a příležitosti** k prožívání životní spokojenosti jedinci **poskytnout** způsobem pro danou kulturu přiléhajícím způsobem.

Teorie resilience

- ▶ **protektivní + rizikové faktory**
- ▶ **multidimenzionální komplex** (vlastnosti, vlivy, mechanismy)
- ▶ **dynamický, s kontextem interagující proces**

Faktory resilience

PROTEKTIVNÍ

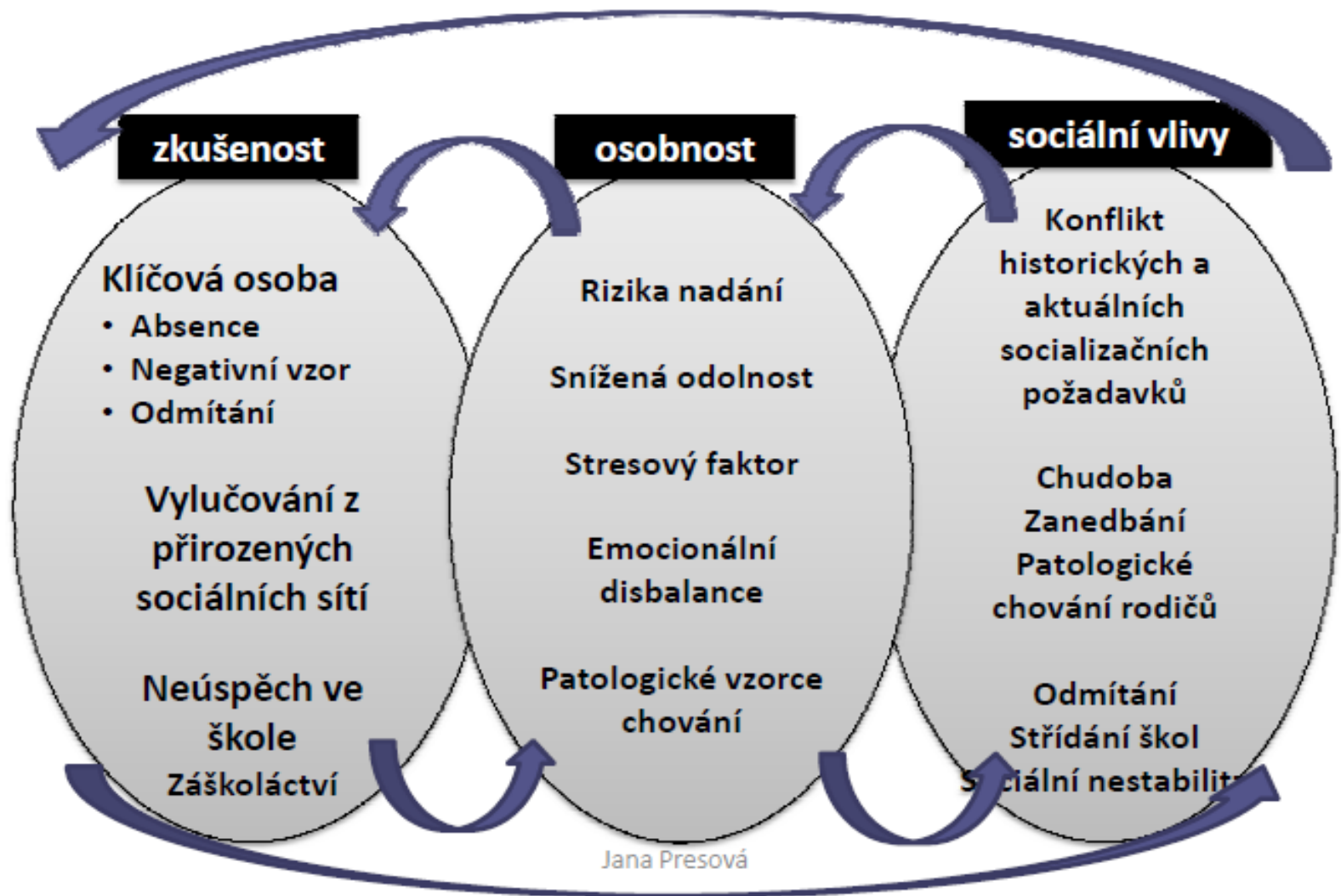
- ▶ tlumiče proti nepřízním
- ▶ aktivace k vlastnímu úsilí

RIZIKOVÉ

- ▶ faktory zvyšují pravděpodobnost vzniku PCH
- ▶ ochranný skleník?

Triáda rizikových faktorů ve vývoji poruchy chování

Characteristics of Secure Attachment

As Children:	As Adults:
1. Able to separate from parent.	1. Have trusting, lasting relationships.
2. Seek comfort from parents when frightened.	2. Tend to have good self-esteem.
3. Return of parents is met with positive emotions.	3. Comfortable sharing feelings with friends and partners.
4. Prefers parents to strangers.	4. Seek out social support.

Rizika spojená s osobností dítěte

- **váží se na fyzickou, psychickou konstituci a sociální zkušenost**
- **patří sem:**

**Faktory
fyzického
zdraví**

- **nedonošenost, nízká porodní váha, postižení, nemoc, porodní úraz, chronická onemocnění**

**Faktory
vnitřních
dispozic**

- **nízká inteligence, obtížný temperament, hyperaktivita, impulzivita**
-

Rizika spojená s rodinou dítěte

**základní rizika spočívají v nedostatku
„vřelosti – lidského tepla“**

Rodinné stresory

**konflikty mezi rodiči,
postnatální deprese,
nízká vzdělanost,
tísnivá finanční situace**

Nastavení rodinného systému

**struktura a hierarchie
(neúplná rodina,
nezletilá matka,
nezaměstnanost atd.)**

Školní rizika

- nepřipravenost na vstup do školy + neschopnost přizpůsobit se požadavkům
- nedostatek pozitivní interakce se spolužáky a učiteli
- neúspěch a izolace
- vyhledávání ostatních dětí s podobnými potížemi (problémové vrstevnické party)
- **bludný kruh neúspěchu**

Rizika spojená se společností

- ▶ **Životní podmínky – socioekonomické znevýhodnění, hustota zalidnění a materiální životní podmínky, místo bydliště**
- ▶ **Patologické formy chování v okolí – násilí, kriminální činnost...**
- ▶ **Kulturní a morální hodnoty – sociální nebo kulturní diskriminace, násilí v médiích**
- ▶ **Konflikt aktuálních a historických socializačních požadavků (odlišnost požadavků rodiny, školy...)**

Protektivní faktory dle Šolcové (2009)

▶ Individuální úroveň

- ▶ **Konstituční resilience** (pozitivní temperament, robustní neurobiologický systém)
- ▶ **Sociabilita** (citlivost, prosociální postoje, citová vazba k ostatním)
- ▶ **Intelligence** (školní výkon, plánování a rozhodování)
- ▶ **Komunikační dovednosti** (rozvinutá řeč, čtenářské dovednosti)
- ▶ **Osobnostní charakteristiky** (tolerance k negativním emocím; sebeuplatnění; sebevědomí; pozitivní sebepojetí; vnitřní lokalizace kontroly; smysl pro humor; nadějnost; strategie zvládání stresu; trvalý hodnotový systém; vyvážený pohled na zkušenosti; tvárnost a pružnost; mravní síla, přesvědčení, houževnatost, odhodlání)

Protektivní faktory dle Šolcové (2009)

▶ Úroveň rodiny

- ▶ **Podporující rodina** (povzbuzení, pomoc, vřelost; soudržnost péče; blízký vztah k pečujícím osobám; víra v dítě; neobviňování; vzájemná manželská opora; talent, koníček
- ▶ **Socioekonomický status**

▶ Úroveň komunity

- ▶ **Školní zkušenosti** (podporující kamarádi a vrstevníci; pozitivní vliv učitele; úspěch
- ▶ **Podporující komunita** (víra v jedince, netrestání)

▶ Úroveň kultury

- ▶ Tradiční aktivity, tradiční spiritualita; tradiční jazyk; tradiční medicína
-

Resilience +/-

Individualita

Mikroprostředí

Makroprosředí

Rodina

Okolí

Škola

Společnost

Kultura

**Ekonomické
podmínky**

Legislativa

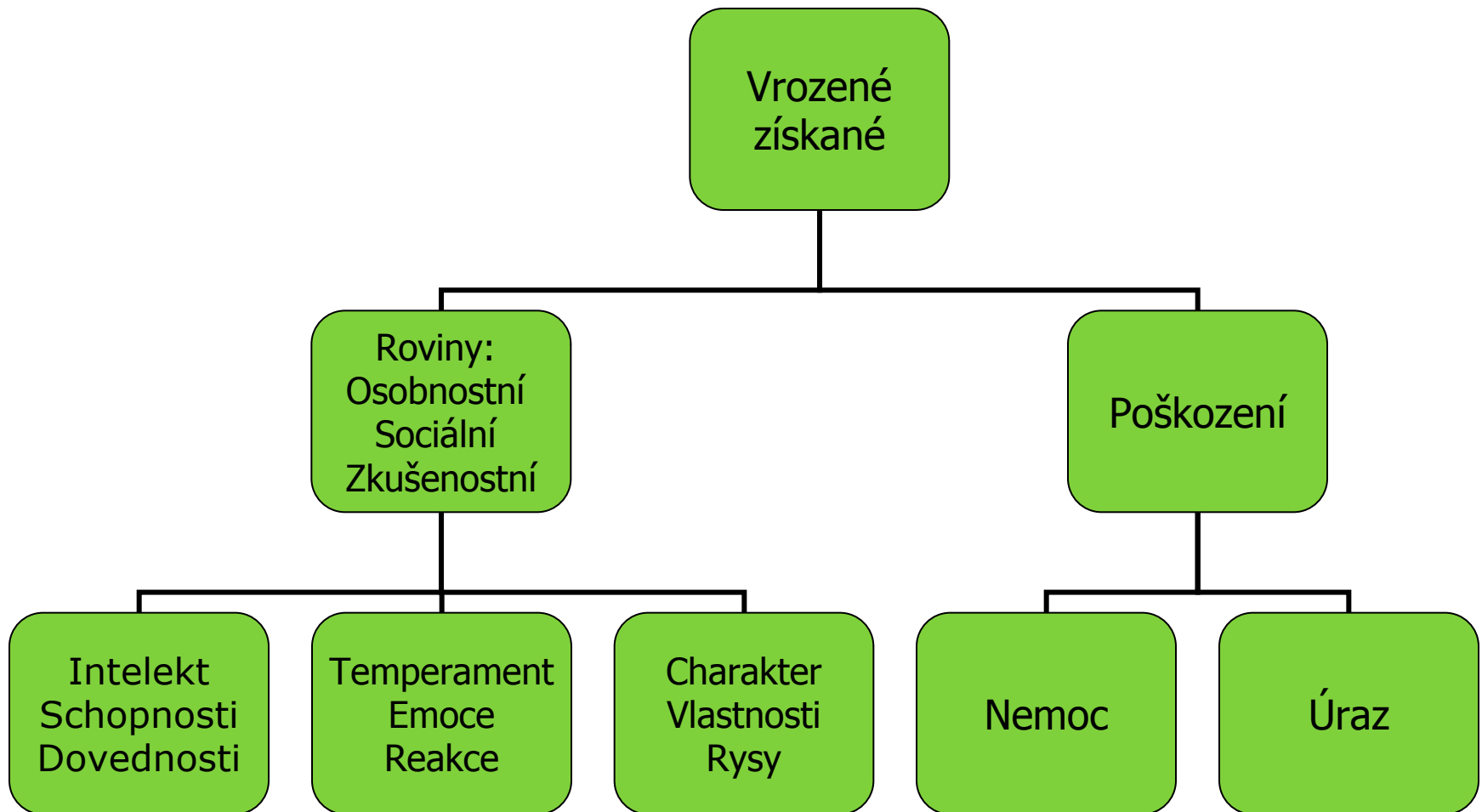

Jiná klasifikace příčin:

- ▶ V individualitě:
 - ▶ vrozené, získané
- ▶ Vnější

Příčina v individualitě dítěte

Osobnostní rovina (individuální vývoj)

- ▶ Genetická dispozice k disharmonickému vývoji (odchylka v emočních a volních vlastnostech – vyšší dráždivost, afektivní impulzivní reakce, nízká schop.empatie...)
- ▶ Oslabení či porucha CNS (zjm.pre-, peri-poškození) – impulzivita, emoční labilita, nízká míra sebeovládání

Sociální rovina (sociální začlenění, vztahy)

- ▶ Odmítavé reakce sociální skupiny – nejistota ve vztazích znemožňuje rozvoj zdravého sebehodnocení a sebeúcty
- ▶ Nedostatečná sebeúcta – vznik syndromu naučené bezmocnosti
- ▶ Nedostatek impulzů a příležitostí k učení

Zkušenostní rovina (kritické životní události)

- ▶ Reakce soc. okolí na existenci i chování dítěte
- ▶ Zkušenosti s vlastními strategiemi chování – co přináší výhody, co potíže, jaké chování je přijímané, jaké odmítané

Příčiny spojené se sociálním okolím dítěte

